

Lekce 8

Od této lekce prefigované členy (π- ογ- περ- atd.) nebudou uváděny se spojovníkem. Proto πρωμε, ογρωμε, ταμααγ, πεϊλαος atd.

Durativní věta [the durative sentence]

Durativní věta je složena z podmětu a predikátu, vždy v tomto pořadí. Existují tři typy durativní věty, které je možné rozpoznat podle druhu podmětu, který se [v ní] nachází.

i. *Určitý podmět (a definite subject)*: fráze s určitým členem nebo její ekvivalent (πρωμε, παϊ, μαρια atd.).

πρωμε βωλ = člověk uvolňuje¹

ii. *osobní podmětový prefix (a personal subject prefix)* durativní věty.

ρ-βωλ = on uvolňuje²

osobní podmětové prefixy:

†-	τ̄-	já (jsem)	my (jsme)
κ-	τετ̄-	ty (jsi)	vy (jste)
τε-		ty (jsi)	
ρ-	σε-	on (je)	oni/ony (jsou)
σ-			

iii. *Neurčitý podmět (a non-definite subject)* (ογρωμε, ογα, [∅]ρωμε, λααγ, λααγ ἄ-ρωμε atd.)

ογ̄- je/existuje (there is)

μ̄- anebo ἄμ̄- není/neexistuje (there is no[t])

εισ- hle

Tak např.:

ογ̄-ογρωμε βωλ = (nějaký) člověk uvolňuje

εισ-ογρωμε βωλ = hle, (nějaký) člověk uvolňuje

μ̄-λααγ βωλ = nikdo neuvolňuje³

S každým z těchto podmětů se mohou vyskytovat čtyři druhy predikátu zaměnitelně. Predikát následuje po podmětu.

Čtyři zaměnitelné predikáty durativní věty

(a) *infinitivní* forma slovesa. βωλ = uvolňuje

¹ angl.: the man is releasing *or* releases

² angl.: he is releasing *or* releases

³ no one is (there is not any) releasing *or* no one releases

(b) *stativní* forma slovesa. **βηλ** = je uvolněn/volný [popisuje statický stav (static condition) potom, co byla ukončena činnost uvolnění]

(c) *předložková fráze anebo příslovce* vyjadřující situaci⁴

(d) pro vyjádření budoucnosti pomocné **να-** *bude* (will ..., is going to ...) doplněno infinitivem. **να-βωλ** = bude uvolňovat

Čtyři druhy predikátu a tři typy podmětu se spojují do dvanácti možných větných forem (4x3).

Predikát = infinitiv

1. **παχοεις βωλ** = můj pán uvolňuje
2. **ϕ-βωλ** = on uvolňuje
3. **οὔν-^ϕρωμε βωλ** = lidé uvolňují

Predikát = stativ

4. **πειλαος βηλ** = tento lid je volný/svobodný
5. **ϕ-βηλ** = on je volný/svobodný
6. **οὔν-^ϕλαος βηλ** = některé národy jsou volné/svobodné

Predikát = předložková fráze nebo příslovce vyjadřující situaci

7. **παχοεις ζῆ-περηι** = pán je ve svém/jeho domě
8. **ϕ-ζῆ-περηι** = on je ve svém domě
9. **οὔν-ρωμε ζῆ-περηι** = v jeho domě jsou lidé⁵

Predikát = budoucnostní pomocné **να-** doplněno infinitivem

10. **παχοεις να-βωλ** = můj pán bude uvolňovat
11. **ϕ-να-βωλ** = on bude uvolňovat
12. **οὔν-ρωμε να-βωλ** = lidé budou uvolňovat

Tyto predikáty jsou „durativní“ v tom smyslu, že vyjadřují trvalou, pokračující anebo (vše)obecnou činnost, proces nebo stav; anebo bezprostředně očekávanou (anticipovanou) činnost nebo proces.

Existují dvě formy negace.

(a) Negace s *určitým nebo osobním* podmětem je

(**ν̄-**) Podmět (urč./osob.) + Predikát **αν**

Negativní **αν** následuje po predikátu a vždy se vyžaduje; negativní **ν̄-** (**ν̄-** před **π** nebo nesylabickým **μ**) je fakultativní a prefiguje se podmětu.

⁴ Příklady situačních předložek (situational prepositions): **εχν̄-** na/nad, **μν̄-** s, **ν̄πν̄-** v, **ναζρν̄-** v přítomnosti, **ουβε-** (na)proti, **ζα-** pod, **ζι-** na, **ζν̄-** v, **ζραι** **ζν̄-** v, **ζαρω=** pod, **ζαρατ=** pod, **ζιχ̄ν̄-** na/nad, **ζραι** **ζιχ̄ν̄-** na/nad. Situační příslovce (situational adverbs) zahrnují **ν̄μαγ** je tam, **ν̄ποουγ** (je) dnes, připadá na dnešní datum.; **των** (je) kde?, kde je?; **ται** (je) zde (pouze ve frázi **ετ-ται** = který je zde).

⁵ there are people in his house

$\bar{\mu}$ -ΠΑΧΟΕΙΣ ΒΩΛ ΑΝ = můj pán neuvolňuje
 $\bar{\nu}$ -Ϛ-ΒΩΛ ΑΝ = on neuvolňuje

$\bar{\mu}$ -ΠΕΪΛΑΟΣ ΒΗΛ ΑΝ = tento lid není svobodný
 $\bar{\nu}$ -Ϛ-ΒΗΛ ΑΝ = on není svobodný

$\bar{\mu}$ -ΠΧΟΕΙΣ $\bar{\zeta}$ $\bar{\mu}$ -ΠΕϚΗΙ ΑΝ = pán není ve svém domě
 $\bar{\nu}$ -Ϛ- $\bar{\zeta}$ $\bar{\mu}$ -ΠΕϚΗΙ ΑΝ = on není ve svém domě

$\bar{\mu}$ -ΠΑΧΟΕΙΣ ΝΑ-ΒΩΛ ΑΝ = můj pán nebude uvolňovat
 $\bar{\nu}$ -Ϛ-ΝΑ-ΒΩΛ ΑΝ = on nebude uvolňovat

(Všechny výše uvedené příklady mohou být bez $\bar{\nu}$ -.)

(b) Negace s neurčitým podmětem je

$\mu\bar{\nu}$ - Podmět + Predikát

Zde sa $\mu\bar{\nu}$ - anebo $\bar{\mu}\mu\bar{\nu}$ - objevuje na místě $\omicron\gamma\bar{\nu}$ a $\epsilon\iota\varsigma$ -.

$\mu\bar{\nu}$ - \emptyset ΡΩΜΕ ΒΩΛ = nikdo neuvolňuje; lidé neuvolňují atd.

$\mu\bar{\nu}$ - \emptyset ΛΑΟΣ ΒΗΛ = žádné národy nejsou svobodné

$\mu\bar{\nu}$ - \emptyset ΡΩΜΕ $\bar{\zeta}$ $\bar{\mu}$ -ΠΕϚΗΙ = žádní lidé nejsou v jeho domě; nikdo není v jeho domě atd.

$\mu\bar{\nu}$ - \emptyset ΡΩΜΕ ΝΑ-ΒΩΛ = žádní lidé nebudou uvolňovat; nikdo nebude uvolňovat atd.

Osobní podmětové prefixy s ΝΑ- budoucnosti:

†-ΝΑ-	τ̄-ΝΑ-
κ-ΝΑ-	τετΝΑ- (sic)
τε-ΝΑ	
Ϛ-ΝΑ-	σε-ΝΑ-
ς-ΝΑ-	

Adjektivní význam stativu

Mnoho stativů má význam českého adjektiva, jak ukazuje seznam v předchozí lekci (je plný, je lehký ...). Ve skutečnosti má koptština několik různých způsobů pro vyjádření adjektivního významu:

(a) adjektivum jako takové

ζαπ $\bar{\mu}$ -ΠΟΝΗΡΟΣ = zlý soud/rozsudek

οϚΠΟΝΗΡΟΣ πε = on je zlý

Ϛ-ο $\bar{\mu}$ - \emptyset ΠΟΝΗΡΟΣ = on je zlý

(b) podstatné jméno v jistých konstrukcích

ζαπ $\bar{\nu}$ -ΝΟΥΤΕ = božský soud/rozsudek

ΟΥΝΟΥΤΕ ΠΕ = on je *božský*
 Ϟ-Ο Ν̄-⁰ΝΟΥΤΕ = on je *božský*

(c) stativ v durativní větě

Ϟ-ΜΕΖ = on je *plný*

(d) verboid⁶

ΝΑΝΟΥ-Ϟ = on je *dobrý*

Komparativ adjektivního významu se vyjadřuje přidáním příslušné předložky srovnání jako např. Ε- ΕΡΟ= *než* anebo prostým určitým členem v kontextu, který věci objasní.

ΠΚΟΥΙ ΕΡΟ-Ϟ = někdo, kdo je *menší* než on⁷ (malý vzhledem k němu)
 ΑΨ ΠΕ ΠΝΟΒ. ΠΝΟΥΒ ΠΕ ΧΝ̄-ΠΕΡΠΕ ΠΕ = Co je *větší*? Je to zlato nebo je to chrám?
 ΤΕΤ̄Ν-ΨΟΒΕ Ε-ΖΑΖ = vy jste *cennější* (stativ) než mnozí

Superlativ se vyjadřuje přivlastňovacím členem (ΠΕΥ- ΤΕΥ- ΝΕΥ-) anebo prostým určitým členem v kontextu, který věci objasní.

ΠΕΥΝΟΒ = *největší* z nich [jejich-velký (their-great-one)]
 ΑΨ ΠΕ ΠΝΟΒ Ν̄ΖΗΤ-ΟΥ = Který je *největší* mezi nimi?
 ΠΖΛΛΟ = *Nejstarší* (administrativní titul v klášteře)

Přímé předměty (direct objects)

Po infinitivu sloves činnosti, která je činěná (vůči) někomu [verbs of action-being-done-to-someone] (tzv. *tranzitivní slovesa*), může následovat výraz/vyjádření přijímatele nebo cílu činnosti, který nazýváme *přímý předmět* (direct object) slovesa. U velkého množství infinitivů je signálem přímého předmětu předložka Ν̄- Μ̄ΜΟ=.

Ϟ-ΒΩΛ Μ̄ΜΟ-Ϟ = on uvolňuje/odvazuje *ji*
 Ϟ-ΒΩΛ Μ̄ΜΟ-ΟΥ ΕΒΟΛ = on *je* ničí
 †-ΝΑ-ΕΙΡΕ Ν̄-ΝΑΙ = já udělám *tyto věci*
 Ϟ-ΚΩ ΕΒΟΛ Μ̄-ΠΕϞϞΟΝ = on odpouští *svému bratru*
 †-ΚΩ Μ̄ΜΟϞ ΕΒΟΛ = já *mu* odpouštím

U některých infinitivů je signálem přímého předmětu nějaká jiná předložka.

Ϟ-ΨΙΝΕ Ν̄ϞΑ-ΠΕΙΡΩΜΕ = on hledá tohoto muže
 †-ΨΙΝΕ Ν̄ϞΩ-Ϟ = já hledám (je)ho
 ϞΕ-ΝΑΥ Ε-ΤΠΟΛΙϞ = oni vidí město
 Κ-ΝΑΥ ΕΡΟ-Ϟ = ty vidíš to

V negacích negativní ΑΝ může být před přímým předmětem, nebo po něm.

⁶ bude vysvětleno později

⁷ the one who is lesser than he

$\bar{\nu}\text{-}\tau\text{-}\nu\alpha\text{-}\epsilon\iota\pi\epsilon\ \alpha\lambda\ \bar{\nu}\text{-}\nu\alpha\iota$	nebudu dělat/neudělám tyto věci
$\bar{\nu}\text{-}\tau\text{-}\nu\alpha\text{-}\epsilon\iota\pi\epsilon\ \bar{\nu}\text{-}\nu\alpha\iota\ \alpha\lambda\ \bar{\nu}$	
$\bar{\nu}\text{-}\tau\text{-}\nu\alpha\text{-}\epsilon\iota\pi\epsilon\ \alpha\lambda\ \bar{\mu}\mu\omicron\text{-}\omicron\gamma$	nebudu dělat/neudělám je
$\bar{\nu}\text{-}\tau\text{-}\nu\alpha\text{-}\epsilon\iota\pi\epsilon\ \bar{\mu}\mu\omicron\text{-}\omicron\gamma\ \alpha\lambda\ \bar{\nu}$	
$\bar{\nu}\text{-}\tau\text{-}\psi\iota\eta\epsilon\ \alpha\lambda\ \bar{\nu}\text{-}\tau\text{-}\psi\iota\eta\epsilon$	já nehledám ho
$\bar{\nu}\text{-}\tau\text{-}\psi\iota\eta\epsilon\ \bar{\nu}\text{-}\tau\text{-}\psi\iota\eta\epsilon\ \alpha\lambda\ \bar{\nu}$	

Je důležité učit se u každého tranzitivního infinitivu předložku/-ky, které označují jeho přímý předmět (např. „ $\epsilon\iota\pi\epsilon\ \bar{\nu}\text{-}\bar{\mu}\mu\omicron$ = dělat“; „ $\psi\iota\eta\epsilon\ \bar{\nu}\text{-}\bar{\nu}\alpha\iota$ - hledat“).

Tranzitivní infinitivy se mohou, samozřejmě, používat i bez vyjádření přímého předmětu.

$\text{ce-xw}\ \gamma\alpha\rho\ \lambda\gamma\omega\ \bar{\nu}\text{-}\text{ce}\text{-}\epsilon\iota\pi\epsilon\ \alpha\lambda\ \bar{\nu}$ = Oni totiž říkají a oni nedělají.

Infinitivy, které se nikdy nevyskytují s přímým předmětem ($\mu\omicron\gamma$ = zemřít, $\omicron\gamma\beta\lambda\psi$ = stát se bílý) se nazývají *intransitivní*.

Doplňkový predikát (additional predicate) po přímém předmětu

V závislosti na významu infinitivu může po přímém předmětu následovat doplňkový predikát (druhý přímý předmět [second direct object]). (Jedná se o slovesa jako např. *dělat, poslat, určit, (za)volat, vidět* atd.)

Doplňkový predikát může být

i. $\bar{\nu}$ - plus subst. nebo adj. (typicky bez člena).

$\tau\text{-}\epsilon\iota\pi\epsilon\ \bar{\mu}\mu\omicron\text{-}\omicron\gamma\ \bar{\nu}\text{-}\overset{\emptyset}{\tau}\bar{\mu}\bar{\nu}\bar{\alpha}\bar{\lambda}$ = On činí je *otroky*.

ii. předložka nebo spojka plus podst. jm. nebo příd. jm.

$\text{ce-xi}\ \bar{\mu}\mu\omicron\text{-}\tau\ \bar{\nu}\text{-}\tau\bar{\omega}\text{-}\pi\bar{\rho}\bar{\omicron}\bar{\phi}\bar{\eta}\bar{\tau}\bar{\eta}\text{c}$ = Oni mají/považují ho za *proroka*⁸ („jako proroka“).

iii. doplňující cirkumstanciál (completive circumstantial) – bude vysvětlen v 15. lekci.

$\text{ce-na}\gamma\ \epsilon\bar{\rho}\bar{\omicron}\text{-}\tau\ \epsilon\tau\text{-}\beta\eta\kappa$ = Vidí ho *odcházejícího*.

Ingresivní význam tranzitiv

Nakonec je třeba vědět, že v zásadě jakýkoliv tranzitivní infinitiv bez přímého předmětu může také vyjadřovat proces, který vstupuje do jistého stavu (the process entering into a state). Toto se nazývá „ingresivní“ význam (vstupující-do [entering-into]).

$\beta\omega\lambda$ (uvolnit/osvobodit), ingresivní smysl = stát se svobodný

$\beta\omega\lambda\ \epsilon\beta\omega\lambda$ (zničit), ingr. = vzít za své

$\kappa\omega\tau$ (stavět), ingr. = stát se/být postavený

$\bar{\mu}\tau\omicron\eta\eta$ (občerstvit/osvěžit), ingr. = stát se občerstvený/osvěžený

Ingresivní význam je obvyklý pouze u jistých infinitivů.

⁸ They hold him to be *a prophet*.

Konstruktová participia (construct participles) (pariticipium constructum, p.c.)

Malý počet egyptsko-koptských sloves má také adjektivní formu, která se nazývá *construct participle*, které vyjadřuje všeobecnou bezčasovou činnost anebo proces,⁹ něco jako anglické participium. Konstruktová participia končí spojovníkem a musejí být doplněna frází s členem (article phrase), obvykle s nulovým členem. Jejich *jediné* použití je vytvářet složená adjektiva: nemají žádný jiný účel. Obvyklá zkratka je „p.c.“.

ME milovat, p.c. **MAI-** milující, **MAI-⁰NOYTE** zbožný (milující Boha), **MAI-⁰PHMO** pohostinný (milující cizince), atd.

XICE zvednout, p.c. **XACI-** zvedající, **XACI-⁰ZHT** arogantní (zvedající mysl)

ZLOS být/stát se sladký, p.c. **ZALD-** jsoucí sladký, **ZALD-⁰WAXE** (sladký slovy [sweet with words])

Tři *slovesná předrozšíření (verbal preextensions)* se prefigují infinitivu nebo stativu, aby změnila jejich lexikální význam, jako kdyby byly modifikovány adverbem.

PPIKE- = také, dodatečně, navíc, mimo to, kromě toho, dokonce

PWPI(N)- = první, nejprve, poprvé, předem, předtím

PZOYE- = víc(e), ještě víc, velmi

Tak např.: **WAXE** = mluvit, **PPIKE-WAXE** = také mluvit, dokonce mluvit, **PWPI(N)-WAXE** = mluvit první, předtím mluvit, **PZOYE-WAXE** = mluvit víc, mnoho mluvit.

Verbal auxiliaries.

Něco jako pomocná částice (future auxiliary) **NA-**, následující *verbal auxiliaries* se mohou časovat jako slovesa a mají další infinitiv přímo sufigovaný.

MEPE- mít rád

OYEW- ctít

PIZ^N- pro jednu ..., uspět v ...

TAWE- často, velmi

OYEZ^N- opět, znovu, zase

W- nebo **EW-** moct, být schopen

XPI- nebo **XPE-** muset

Q-MEPE-OYWM = má rád/miluje jíst/jedení(?) [= rád jí]; **Q-NA-XPI-EI** = bude muset přijít; **NI^NEQ-W-BOK** = nebude moct jít, *ale NI^NEQ-W-LALY BOK* = nikdo nebude moct jít.

Slovníček

Viz slovesa v předchozí lekci.

Slovesa, která nemají stativ

MEEYE E-/XE-

myslet na, přemýšlet o// myslet, že

PAWE N-/PHMO=/Z^N-

radovat se, těšit se z

COPI^C N-/PHMO=

prosít, utěšit

COOYN N-/PHMO=

seznámit se s, poznat, vědět

WAXE N-/PHMO=/M^N-

mluvit, říkat

***PICTEYE E-**

věřit

***BAPTIZE N-/PHMO=**

(po)křtít

⁹ general tenseless action or process

*ΜΕΤΑΝΟΕΙ	litovat, kát se
*ΠΑΡΑΔΙΔΟΥ \bar{n} -/ \bar{n} ΜΟ=	zradit
*ΑΡΝΑ \bar{n} -/ \bar{n} ΜΟ=	popřít

A.

†-μεεγε. σε-μεεγε. τε-μεεγε. \bar{n} -σε-μεεγε αν. †-μεεγε ερο-φ. κ-μεεγε ερο-ι. \bar{n} -
 γ-μεεγε αν ερο-ι. κ-μεεγε αν ερο-ι. \bar{m} -πειρωμε μεεγε αν. \bar{n} -τειςζιμε μεεγε αν.
 \bar{n} -νενσνη μεεγε αν. $m\bar{n}$ -[∅]ρωμε μεεγε. ογ \bar{n} -ογρωμε μεεγε. ογ \bar{n} -[∅]ρωμε μεεγε.
 εις-ογρωμε μεεγε. εις-πειρωμε μεεγε.

B.

†-ταειο \bar{m} μο-φ. τε-σοπ \bar{c} \bar{m} μο-ν. σ-σοογν \bar{m} μο-ογ. τετ \bar{n} -πιστευε ερο-ι. κ-βαπτιζε
 \bar{m} μο-σ. φ-παραδιδογ \bar{m} μο-[∅]. τ \bar{n} -αρνα \bar{m} μω-τ \bar{n} . σε-ταειο \bar{m} μο-κ. †-σοπ \bar{c} \bar{m} μο-φ. τε-
 σοογν \bar{m} μο-ν. σ-πιστευε ερο-ογ. τετ \bar{n} -βαπτιζε \bar{m} μο-ι. κ-παραδιδογ \bar{m} μο-σ. φ-αρνα
 \bar{m} μο-σ. τ \bar{n} -ταειο \bar{m} μω-τ \bar{n} . σε-μεεγε ερο-κ.

C.

- †-ταεινγ. τε-ογοχ. σ-μοογτ. τετ \bar{n} -ον \bar{z} . κ-ταεινγ. φ-ογοχ. τ \bar{n} -μοογτ. σε-ον \bar{z} .
 πχοεις ταεινγ.
- †-ταειο. †-ταεινγ. τε-ογχαϊ. τε-ογοχ. σ-να-μογ. σ-μοογτ. τετ \bar{n} -ων \bar{z} . τετ \bar{n} -ον \bar{z} .
- κ-ταειο. κ-ταεινγ. φ-ογχαϊ. φ-ογοχ. τ \bar{n} -να-μογ. τ \bar{n} -μοογτ. σε-ων \bar{z} . σε-ον \bar{z} .
- π-χοεις ταειο. π-χοεις ταεινγ. †-ζ \bar{m} -πεφ-ρπε. τε- $\bar{n}\bar{m}$ μα-γ. σ-ζ \bar{m} -πεφ-ρπε. τετ \bar{n} -
 $\bar{n}\bar{m}$ μα-γ. κ-ζ \bar{m} -πεφ-ρπε.
- φ- $\bar{n}\bar{m}$ μα-γ. τ \bar{n} -ζ \bar{m} -πεφρπε. σε- $\bar{n}\bar{m}$ μα-γ. πχοεις ζ \bar{m} -πεφρπε. †-να-ταειο \bar{m} μο-φ. τε-
 να-ογχαϊ. φ-να-ογοπ.
- φογααβ. σεογααβ. σεογοπ. σναμογ. τετ \bar{n} αων \bar{z} . κ \bar{n} αταειο \bar{m} μοφ. φ \bar{n} αογχαϊ.
 τ \bar{n} ναμογ. σε \bar{n} αων \bar{z} .
- πχοεις ναταειο \bar{m} μοφ. †μετανοει εζραϊ εχ \bar{n} νανοβε. σεμετανοει.
- φφαχε $\bar{m}\bar{n}$ πεφειωτ. φφαχε $\bar{n}\bar{m}$ μας. φφαχε \bar{m} μοφ.
- φταεινγ ενογτε $\bar{n}\bar{m}$. \bar{n} τοογ ζενπονηρος εροκ νε.